

A bírálóbizottság értékelése

Bod Péter Ákos doktori értekezése arra a kérdésre kereste a választ, hogy miként lehet a siker esélyével gazdaságpolitikát folytatni egy interdependens világban, miközben adottságaink és külső feltételeink jelentősen és tartósan mások, mint amilyenekre a vezető, meghatározó országok gyakorlata épül. Az értékelés fő szempontja, hogy e politikák mennyire épülnek a főáramú közgazdaságtan elméleti rendszerére, és mennyire térnek el tőle, azaz mennyiben tekinthetők heterodoxnak. A vizsgálat tárgya a magyar gazdaságpolitika három kritikus időszaka: az 1968-tól a rendszerváltozásig tartó reformszocialista korszak, a rendszerváltozás időszaka és a nemzetközi pénzügyi válságot követő fél évtized.

A Bizottság állásfoglalása szerint a jelölt legfontosabb tudományos eredményei a következők.

A már sok oldalról vizsgált 1968 utáni magyar piaci mechanizmus kapcsán a jelölt bemutatta a korábbról átörökölt túlcentralizált vállalati szerkezet visszahúzó hatását. Rámutatott arra, hogy mivel a reform nyomán a cégek nem kerültek magántulajdonba, és jogilag állami tulajdonban maradtak, a menedzserek a nagyobb vállalati önállóságot élvezve *de facto* a vállalat birtokosai lettek. A menedzsment ilyen feltételek mellett nem a termelés- és profitmaximalizálásra, hanem a vállalat biztos fennmaradására és az autonómia megőrzésére törekedett. Ez közvetlenül hozzájárult a magyar eladósodás felgyorsulásához.

Bár a tranzitológia a magyar rendszerváltást jellemzően fokozatosnak sorolja be, a jelölt bemutatta azt, hogy ez a megállapítás téves. A magyar előzmények ugyanis jelentősen különböztek a makroszintű sokkterápiát alkalmazó volt szocialista országokétól, így nálunk nem volt erre szükség. Ugyanakkor a mikroszintű átalakulás radikálisabb volt nálunk a kilencvenes évek elején mint Lengyelországban vagy Csehországban.

A jelölt rávilágított arra, hogy a fejlett országok utolérésének az erőltetése növeli a gazdaságpolitikai tévút esélyeit, és a voluntarista gazdaságpolitika válik meghatározóvá. Szintén felerősödik a heterodoxia válságos időszakokban. Ekkor megnő a döntéshozatal improvizatív elemének jelentősége, hiszen az elméleti tudás gyarapodásának, építkezésének más az időbelisége, mint a gyakorlati döntéshozatal időigénye. A nem szokványos lépéseket pedig nehéz abbahagyni, és a döntéshozatal radikalizálódhat. Ennek kapcsán a jelölt fontos megállapításokat tett a 2008 óta folytatott magyar válságkezelés sajátosságairól és hosszabb távú következményeiről.

A jelölt igazolta azt, hogy a kiterjedt globalizáció nem jelentheti és nem is jelenti a nemzeti gazdaságpolitikák jelentőségének lecsökkenését, számos területen megmarad a szuverén döntés lehetősége és felelőssége. Sőt, a megfelelő világgazdasági alkalmazkodásban ugyancsak nagy a szerepe az adott ország gazdaságpolitikájának. A korábbi közhiedelmekkel szemben a tagállamok kormányainak döntési tere – és ezzel döntési felelőssége – nem tűnt el.

A jelölt fontos munkát fejtett ki a szociális piacgazdaság koncepciójának hazai alkalmazhatóságával kapcsolatban. Kiemelte, hogy a koncepció hatékony állama megfér az erős autonóm intézmények léteivel. A Bizottság a magyarországi alkalmazhatóságról szóló

fenntartásokat fogalmazott meg és hiányolta az alkalmazkodást gátló társadalmi normák, értékek és hagyományok kérdéseire való reflektálást.

A Bizottság az opponensi véleményekkel egybehangzóan kritikákat fogalmazott meg a disszertáció módszertanával kapcsolatban. Nem tartalmaz modelleket, statisztikai-ökonometriai adatértékelési módszereket, nem használja a főáramú közgazdaságtan módszertani eszköztárát. A disszertációban igen kevés az adatelemzés, saját készítésű ábrák jószérével nem is találhatók az egész anyagban. Nemigen fogalmazódnak meg hipotézisek és ebből következően azok empirikus bizonyítása is rendre elmarad. Jobbára csak a stilizált tények ismertetését kapjuk, körítve a végkövetkeztetésekkel. Úgy tűnik, hogy a szerző azon szándéka, hogy a saját makro-elemzői munkásságát mutassa be a dolgozatban, akadályává vált a mélyebb és alaposabb elemző munkának.